



Europski gospodarski i socijalni odbor

Radionica o sudjelovanju javnosti na području gospodarenja radioaktivnim otpadom

Bruxelles, 7. rujna 2015.



Workshop on
**public participation in the
area of Radioactive Waste
Management**
7 September 2015
TRE7701 | 7th floor
9.30 a.m. - 6.00 p.m.

Trèves building
Rue de Trèves, 74
1040 Brussels

 European Economic and Social Committee

Europska komisija usvojila je 19. rujna 2011. direktivu 2011/70/EURATOM, kojom se uspostavlja okvir za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenog goriva i radioaktivnog otpada.

Centar znanja za energetske transparentnost, kojeg su zajednički osnovali Zajednički istraživački centar Europske komisije i Opća uprava za energiju (Dg ENER) promoviraju sudjelovanje javnosti u provedbi energetske politike i gospodarenja radioaktivnim otpadom. Proveli su široko istraživanje kako bi prikupili podatke o inicijativama i praksama u području sudjelovanja javnosti u gospodarenju radioaktivnim otpadom širom Europe. Radionica je organizirana u suradnji s Zajedničkim istraživačkim centrom, kako bi se kritički procijenili prikupljeni podaci.

Na radionici je sudjelovalo 60-ak predstavnika nacionalnih i regionalnih vlasti i agencija gradova i općina, organizacija civilnog društva, nuklearne industrije i drugih dionika.

Program i prezentacije možete naći na sljedećem linku: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-public-participation-radioactive-waste>, a u nastavku su sažeto predstavljene prezentacije plenarnih uvodničara:

Gospodarenje radioaktivnim otpadom-perspektive i prihvaćanja, Paul Dorfman, Institut za energetiku, University College London

Dorfman je uvodno citirao članak 10. direktive 2011/70/EURATOM, koja govori o transparentnosti procesa i obavezi članica koje trebaju osigurati potrebne uvjete za učinkovito sudjelovanje javnosti u procesu odlučivanja u području istrošenog goriva i radioaktivnog otpada. "Transparentnost se mora osigurati osiguranjem učinkovitog informiranja javnosti i mogućnostima za sve zainteresirane sudionike, uključujući lokalne vlasti, udruge i dr.", naveo je Dorfman.

Također se osvrnuo na dokumente koji predstavljaju okvir za sudjelovanje, od neobavezujuće Aarhuske konvencije kao osnovnog dokumenta do sljedećih direktiva: Direktiva EU o sudjelovanju javnosti u planovima i programima zaštite okoliša, Odredbe EU o sudjelovanju javnosti vezano za Aarhusku konvenciju, Direktiva EU o strateškoj procjeni zaštite okoliša te Direktiva EU o integralnoj kontroli zagađenja i prevenciji

i procjeni utjecaja na okoliš. Uključivanje javnosti u odlučivanje više nije opcionalna mogućnost, osigurava se da buduće politike budu u skladu s potrebama građana.

Imajući u vidu potrebne dugoročne investicije, javnost u EU treba imati važnu ulogu u donošenju tih društvenih, etičkih, okolišnih i ekonomskih odluke. Prihvatanje javnosti koja želi biti uključena je važno. Treba uravnotežiti "ekspertno znanje" sa "svakodnevnim znanjem" kod kontraverznih pitanja i kompleksnih problema s nesigurnom budućnosti. Ako se proces provede pravilno, moguće je postići rezultate - dogovoriti se i provesti politike na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Najvažnije je izgraditi **povjerenje**. Bez obzira na stav, treba direktno i otvoreno pregovarati; jasno objasniti svrhu; mehanizme i obuhvat; uključiti različite dionike; osigurati uravnotežene informacije i podijeliti znanje; uključiti nezavisne stručnjake; definirati dobre mehanizme za osiguravanje odgovornosti; osigurati nadgledanje procesa i evaluaciju.

Istraživanja su pokazala da ljudi mogu raditi na kompleksnim pitanjima, koristeći različite alate, kao npr. stvaranje scenarija i modeliranje, participatorna analiza odluke po više kriterija, 3D vizualizacija i dr. Široko sudjelovanje je ključni element za uspjeh (vlade, sindikati, poslodavci, udruge), a važan element je povezivanje razine vlade s lokalnom razinom.

Prema navedenoj Direktivi, zemlje članice trebaju osigurati potrebna sredstva za proces sudjelovanja. Pored tri stupa Aarhusa (pristup informacijama, sudjelovanje u odlučivanju i pristup pravosuđu, BEPPER¹ dodaje pristup resursima, što omogućava kontinuirani proces uključivanja civilnog sektora i javnosti. Pristup po kojem vlasti donesu odluku, obavijeste javnost i brane svoj stva (DAD- decide, announce, defend) više nije moguć. No, treba se pripremiti za rad s dionicima - treba biti agnostik u očekivanju rezultata i raditi na izgradnji povjerenja, rekao je završno Sorfman.

O kontekstu, glavnim odredbama i izazovima u provođenju Direktive 2011/70/EURATOM govorio je predstavnik Opća uprava za energiju EU. Uvodno je naveo načela Direktive: krajnja odgovornost je na državama članicama; otpadom se treba upravljati odgovorno i odmah, ne čekati da prođe puno vremena od nastanka otpada, svaka zemlja članica treba osmisliti vlastiti okvir gospodarenja radioaktivnim otpadom odnosno odrediti odgovornost korisnika i nadležnog državnog tijela, država treba osigurati adekvatne i potrebne resurse. Čl. 8. govori o potrebi uključivanja istraživanja i stručnih znanja, a čl. 10. govori o transparentnosti, osiguravanju informacija i sudjelovanju javnosti, što se definira u svakoj zemlji članici, vodeći se specifičnostima zemlje. Potrebno je provesti proces obavještanja javnosti i podizanja svijesti građana, vodeći računa o ulozi različitih dionika.

DG ENER je krajem kolovoza 2015. dobio izvještaje zemalja članica i sad ih pregledavaju; pripremaju platformu vezanu uz članak 10. kako bi se osigurala stručna pomoć i mjesto za razmjenu iskustava. Ova je Opća uprava dala preporuku zemljama članicama da objave izvještaje, iako to nije obavezno.

E-TRACK: platforma za promociju sudjelovanja javnosti u energetske politici - opći okvir i iskustvo pilot projekta u gospodarenju radioaktivnim otpada, Gianluca Ferraro, Zajednički istraživački centar

E-Track je Centar znanja za transparentnost u energetici. Jedan od prvih zadataka je vezan uz gospodarenje radioaktivnim otpadom, vezano za prije navedenu Direktivu. Osnovali su mrežu dionika - industriju, lokalne

¹ BEPPER - **B**road Framework of **E**ffective **P**ublic **P**articipation in **E**nvironmental Decisionmaking in **R**adioactive Waste Management

udruge; agencije; međunarodne organizacije i dr. Aktivno uključuju stručnjake u savjetodavni odbor koji dolaze iz različitih sektora i razina.

Ciljevi platforme su: Prikupi - Poveži - Podijeli

Glavne poruke iz istraživanja kojeg su proveli: sudjelovanje građana se dešava kod provođenja projekata, no trebalo bi započeti ranije, prilikom donošenja politika i odluka. Važno je postići da građani na jasan način znaju o procesu i mogućnostima sudjelovanja. Naglašena je potreba izgradnje povjerenja, koji se ne smije izigrati. Važna je veza između centralne i lokalne razine, ali i ona između lokalnih dionika. Važno je stvoriti lokalne platforme koji uključuju različite dionike i koje facilitiraju proces. Potrebni su resursi kako bi se stvorila mogućnost za sudjelovanje građana, osim financijskih i izgradnja kapaciteta za sudjelovanje. Za proces treba vrijeme, ponekad se stvara umor od duljine procesa. Važno je postojanje kompenzacije za lokalnu zajednicu i stanovništvo.

Informirana analiza i refleksija o pilot-projektu E-track za gospodarenje radioaktivnim otpadom

Merixtell Martell iz *MERIENCE-a* iz Barcelone je navela da je istraživanje EU-barometra pokazalo da 75% ispitanika smatra da je loše informirano o pitanjima nuklearnog otpada, posebice sigurnosti.

Potrebna je i važna jasna raspodjela uloga, kako građani ne bi očekivali odgovore od instanci koje ne mogu dati odgovor (npr. lokalna uprava ne može dati odgovor o sigurnosti, za što je nadležan regulator na nacionalnoj razini). Potrebno je uspostaviti redovitu komunikaciju na lokalnoj razini, ali i između nacionalne i lokalne razine.

Postavlja se pitanje tko je nezavisni stručnjak, odnosno tijelo (npr. fakultet), treba li više izvora ekspertize i slično. Odgovor ovisi o situaciji u svakoj zemlji i ovisi o tome u koga građani imaju povjerenje. Potrebno je osigurati resurse za kontinuirani proces informiranja i komunikacije s građanima na lokalnoj razini.

Postavlja se pitanje kako osigurati provođenje odredbi članka 10. navedene Direktive odnosno transparentnosti procesa te tko nadzire provođenje adekvatnog transparentnog procesa i uključivanja javnosti? Dobro je na lokalnoj razini organizirati lokalni više - dionički odbor, koji će pratiti proces i podupirati provođenje procesa.

Postoje mehanizmi za praćenje npr. razine onečišćenja; zbog čega ne bi postojao mehanizam za praćenje transparentnosti i razine uključivanja javnosti, postavila je pitanje Martell. Postavila je pitanje i je li moguće postaviti zajedničke standarde za provođenje sudjelovanja javnosti za bolje provođenje procesa.

Sudjelovanje javnosti u području gospodarenja radioaktivnim otpadom - pogled Foruma o povjerenju dionika NEA-e (Agencije za nuklearnu energiju OECD-a)

Jan Van Danne predstavio je izvještaj u izradi kojeg je sudjelovao kako bi se došlo do naučenih lekcija iz prakse zadnjih 15 godina Foruma o povjerenju dionika. I on je istaknuo važnost izgradnje povjerenja te je naveo neka od načela izgradnje povjerenja:

- mora se uzeti u obzir subjektivna procjena vezano za radioaktivni otpad te rizici kako ih vide nestručnjaci/laici
- kontrola i poznavanje su važni elementi sigurnosti
- stvaranje osjećaja kontrole i upoznatosti doprinosi povjerenju
- otvorenost, transparentnost, tehničke kompetencije i proceduralna jednakost

- vlasništvo nad procesom i dr.

Za odlučivanje o nuklearnom otpadu važna je fleksibilnost, društveno učenje i sudjelovanje javnosti, kao i odgovornost. Uravnotežiti ta načela je bitno, ali ne i uvijek lako.

Glavni elementi stvaranja povjerenja:

- određene uloge i strukture - opredjeljenje vlade, postojanje institucija koje kontinuirano vode proces bez obzira na političke promjene
- postojanje procesa donošenja odluka - uravnotežen proces između fer procesa, kompetentnosti, transparentnosti i fleksibilnosti; facilitiranje (društvenog) učenja (potrebni resursi i vrijeme); osiguranje za lokalnu zajednicu njihovih nezavisnih stručnjaka, jačanje njihove kapacitete i slično.
- institucije za gospodarenje radioaktivnim otpadom - kompetencije, transparentnost, volja za slušanje drugih i njihovo uključivanje
- sposobnost i vještine institucija koje se bave gospodarenjem radioaktivnim otpadom - snažan i fleksibilan okvir; transparentnost; dio razvoja lokalne zajednice, nudeći korist zajednici; omogućiti zajednici uvid u dokumente i sl.

Pristup:

- planirati proces u koracima, koji trebaju biti fleksibilni, unutar granice praktičnosti
- ciklični proces koji kreće naprijed
- partnerski pristup - proces koji jača dionike; formalni i neformalni dogovori; praktične metode rada s lokalnim zajednicom
- pravo zajednice na veto i dr.

Pripremila: Lidija Pavic-Rogosic